

УДК 338.43:339.923

Шувар Б.І., асистент ©*Львівський національний аграрний університет, м. Дубляни***ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗВИТКУ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА**

Розкрито зміст основних принципів органічного сільського господарства та проаналізовано особливості його розвитку і поширення у світі та в Україні. Представлено результати соціологічного дослідження щодо формування ринку органічної продукції.

Ключові слова: *сільське господарство, ринок екологічно чистої продукції, органічне виробництво*

Постановка проблеми. Органічне сільське господарство є галуззю економіки, яка найбільш динамічно розвивається у світі. На відміну від конвенційного сільського господарства, де відбувається скорочення обсягів продажу та зменшення прибутків виробників, органічне сільське господарство щорічно набуває популярності та збільшення обсягів виробництва впродовж останніх десятиліть.

На сьогодні органічне землеробство здатне протистояти іншим системам ведення землеробства і виробляти для країни безпечну та якісну сільськогосподарську продукцію, що дозволяє гарантувати продовольчу безпеку для країни і здоров'я майбутніх поколінь. Актуальність даної проблеми зумовлена зростаючою увагою вітчизняної науки до органічного сільського господарства та факторів, що впливають на його розвиток.

Аналіз останніх досліджень. Питанню виробництва екологічно чистої сільськогосподарської продукції присвячено праці вітчизняних вчених (В. Артиш, Е. Дегодюк, В. Кисіль, М. Кобець, Ю. Манівчук, М. Шикула та ін.) та закордонних вчених (Э. Гирусов, Д. Медоуз, В. Минеев, В. Краснощекон, Е. Рюмина, В. Черников та ін.).

Мета дослідження – розкрити механізми функціонування вітчизняного органічного сільського господарства, обґрунтувати пріоритетні напрями та запропонувати заходи стимулювання аграріїв для переходу від традиційного до органічного виробництва в Україні у контексті з ЄС.

Виклад основного матеріалу. Сучасне органічне сільське господарство у Європі набирає з кожним роком більшої популярності та розширення площ. Так, у 2009 році вона становила 9,2 млн. га, тоді як у 2005 році – 6,8 млн. га (рис. 1). У Європейському Союзі площі під органічним сільським господарством теж зросли від 6,2 млн. га у 2005 році, до 8,4 млн. га у 2009 році. В Україні у 2009 році площа земель під органічним виробництвом становила 271 тис. га, що на 112% більше показника 2005 року [5].

Органічне сільське господарство у світі з урахуванням вітчизняного досвіду ґрунтується на таких принципах:

1) принцип здоров'я, відповідно до якого органічне сільське господарство повинно сприяти покращанню стану ґрунту, здоров'я рослин, тварин, людини;

2) принцип екології, який відображає органічне сільське господарство у взаємозв'язку з природними екологічними системами і циклами, спрямоване на співіснування та підтримання їх;

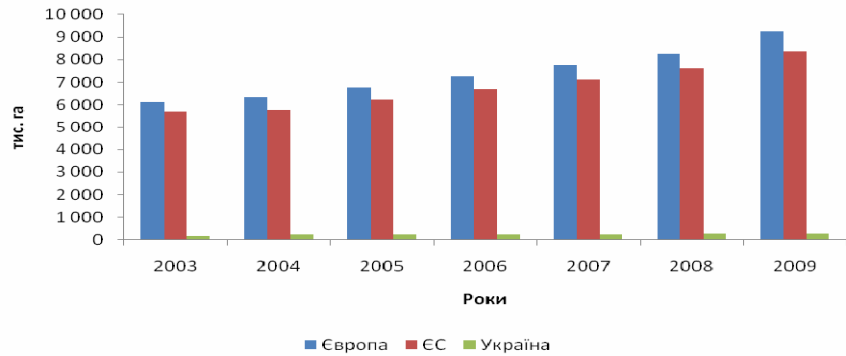

Рис. 1. Площа земель, відведених під органічне виробництво у Європі, ЄС та Україні (2003-2009 рр.)

3) принцип справедливості ґрунтується на розумінні справедливого ставлення до органічного сільського господарства з боку навколишнього середовища та суспільно-економічних умов держави;

4) принцип турботи про управління органічним сільським господарством зобов'язує ставитися до нього відповідально з врахуванням здоров'я та добробуту людей [6];

5) на нашу думку ще одним може бути принцип довіри до товаровиробників та якості екологічно чистої продукції, яка повинна ґрунтуватися на законах держав-виробників та неухильному їх дотриманні.

Дотримання цих принципів можливе за умов, якщо будуть враховані сильні та слабкі сторони вітчизняного органічного сільського господарства. На основі маркетингових досліджень нами проаналізовано стан органічного сільського господарства, і виділено сильні сторони та фактори, що мають позитивний вплив:

- існування громадських організацій, які займаються навчанням та популяризацією органічного виробництва в Україні;

- сертифікація продуктів згідно вимог ЄС та стандартів Міжнародної федерації органічного руху дозволяє маркувати їх відповідними знаками, що гарантують впевненість у якості продукції та його надійному походженні;

- зменшене внесення мінеральних добрив, пестицидів, синтетичних засобів захисту та стимулювання росту рослин є позитивними чинниками для розвитку органічного виробництва;

- значний попит на вітчизняну продукцію за кордоном, про що свідчить 40% показник експорту органічної продукції з України;

- можливість переходу господарств традиційного способу господарювання до органічного способу виробництва на умовах суворого дотримання правил Міжнародної федерації органічного руху та періодичного інспектування відповідними органами на предмет дотримання цих вимог [1].

На розвиток органічного виробництва в Україні негативний вплив має низка факторів:

- відсутність законодавчого регулювання виробництва, ринку органічної продукції та її сертифікації;

- відсутність контролю якості органічної продукції з боку держави, її виробництва та продажу, а також переробників ринку органічної продукції;

- економічні збитки, яких зазнають фермери із-за невміло розпочатого органічного виробництва є одним з факторів занепаду підприємства;

- наукові дослідження в Україні перебувають на початковій стадії, що не дозволяє повною мірою оцінити всі переваги для споживача та виробника цієї продукції;

- недостатня поінформованість населення про існування органічної продукції, її суть, переваги від споживання;

- недостатній зв'язок між державними виробничими структурами та науково-дослідними установами у сфері органічного виробництва;

Проте існують шляхи розвитку та пропаганди органічного сільського господарства. Цьому може посприяти низка дій та рішень на глобальному рівні, а саме:

- використання досвіду світових лідерів у сфері органічного виробництва цієї галузі, виробництво та маркетингова діяльність;

- з прийняттям закону "Про органічне виробництво" зросте довіра та зацікавленість українців до органічної продукції;

- надходження інвестицій до українського органічного виробництва за умови створення сприятливого інвестиційного клімату в Україні;

- широкомасштабний розвиток ринку органічної продукції із-за низької конкуренції [2,3].

У Європі перехід до органічного виробництва розпочався у 90-х роках минулого сторіччя. Воно розглядалося як цілісна аграрна система та реальна альтернатива традиційним методам сільськогосподарського виробництва. Кількість органічних господарств у ЄС зросла у 8 разів, і дотепер органічний ринок країн ЄС є найбільшим ринком споживання органічної продукції. У 2008 р. його оборот становив 18,9 млрд. євро/рік, тоді як у 2006 р. 14,5 млрд. євро/рік [4]. Оборот органічної продукції в Україні у 2007 році становив 5 млн. євро, що свідчить про існування ринку органічної продукції, однак ще не достатній рівень попиту на вітчизняному ринку споживачів [5].

Маркетингове дослідження серед населення України показало, що значна частина людей 43% знають що таке органічна сільськогосподарська продукція і однозначно відповіли "так", не зовсім впевнені у визначенні органічної продукції

29% опитаних, а 28% взагалі не поінформовані про це. Водночас на запитання важливості екологічної чистоти продукту 62% опитаних погодилися однозначно з тим, що продукція не повинна негативно впливати на здоров'я людини. Не визначилися з відповіддю 28% респондентів, і тільки 10% опитаних не надають екологічному виробництву жодного значення.

Висновки. Нестабільна економіка, плаваючі ціни на органічну продукцію, небажання сільських мешканців обробляти свої землі, забруднення ґрунту агрохімікатами, не вигідні умови банківських кредитів – все це ускладнює умови розвитку органічного виробництва, позбавляє фермерів впевненості у завтрашньому дні.

Необхідність розроблення єдиних вітчизняних стандартів на основі європейського досвіду органічного виробництва є очевидною. Це дозволить обмежити присутність неякісної органічної продукції на вітчизняному ринку, встановити маркування єдиного зразка не вводитиме в оману споживача, надати державну фінансову підтримку і компенсацію витрат на сертифікацію, забезпечить технічне переоснащення виробництва, значно пришвидшить перехід фермерських господарств до органічного типу господарювання.

Література

1. Базові стандарти IFOAM щодо органічного виробництва й переробки / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ifoam.org>
2. Довідник стандартів ЄС щодо регулювання органічного виробництва та маркування органічних продуктів. / За ред. Є. Милованова, С. Мельника, О. Демидова та ін. – Львів: ЛА "Піраміда", 2008. – 204 с.
3. Про органічне виробництво : Проект Закону України // Офіційний сайт Міністерства аграрної політики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua>
4. Світовий розвиток екологічного землеробства [Електронний ресурс]/ Є.О. Бойко. – Режим доступу: http://www.confcontact.com/20101224/2_bojko.htm
5. Statistics on global organic farming (FiBL IFOAM survey) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.organic-world.net>
6. The Principles of Organic Agriculture. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ifoam.org>

Summary

Shuvar B.I., assistant
Lviv National Agrarian University

PATTERNS OF ORGANIC PRODUCTION IN UKRAINE

Maintenance of basic principles of organic agriculture is exposed and the features of his development and distribution are analesed in the world and in Ukraine. The results of sociological research are presented in relation of forming of market of organic products.

Стаття надійшла до редакції 14.04.2011 р.